

Nekrolog

Benito Scocozza

17. januar 1935 – 28. februar 2020

AF

NIELS FINN CHRISTIANSEN

Benito Scocozza 1998. Foto: Mogens Ladegaard/NF/Ritzau Scanpix.

Med Benito Scocozzas død har den danske historikerverden mistet en prægnant underviser, skribent og foredragsholder og den politiske venstrefløj en stærk stemme i den offentlige debat. Benito Scocozzas liv formede sig ad to tæt forbundne spor: et politisk med engagement i den marxistisk-kommunistiske venstrefløj og et virke som historiker med ansættelse ved Københavns Universitet, Historisk Institut.

Benito Scocozza voksede op i det københavnske nordvestkvarter med forældre, der begge levede som musikere. Hans italienske far var violinist og kapelmester i et af de små ensembler, der fra før 1. Verdenskrig og endnu i mellemkrigstiden musicerede på byens større restauranter og senere Amerikabådene. Hans mor gav klaverundervisning i hjemmet. Musik og musikkyndighed blev en varig del af Benito Scocozzas liv, og her som i andre sammenhænge med umisforståelige sym- og antipatier. Musik skrevet efter 1. Verdenskrig fandt kun undtagelsesvis nåde for hans øren.

Scocozza blev student fra det katolske Niels Steensens Gymnasium i 1953. Kort efter meldte han sig ind i Danmarks Kommunistiske Partis ungdomsafdeling (DKU), hvor han gennemgik en udførlig skoling i den sovjetiske version af marxismen-leninismen. Under den store debat og partisplittelse efter den sovjetiske invasion af Ungarn i 1956 forblev Scocozza i partiet modsat mange af de jævnaldrende, der i 1959 meldte sig under fanerne i Socialistisk Folkeparti. Under den begyndende politisk-ideologiske konflikt mellem Sovjetunionens og Kinas Kommunistiske Partier orienterede Scocozza sig i begyndelsen af 1960'erne i retning af den kinesiske kritik af Moskva-kommunismens „revisionisme og imperialisme“, og i 1963 tilsluttede han sig den af Gotfred Appel oprettede Kommunistisk Arbejdsreds (KAK). Men allerede i 1965 ophørte partnerskabet med Appel, da Scocozza ikke kunne følge Appels idé om, at den vestlige arbejderklasse var „bestukket“ af profitterne fra udbytningen af den tredje verdens arbejdere. De politiske modsætninger udspillede sig i vid udstrækning inden for rammerne af Studentersamfundet, der omfattede fraktioner fra alle partier på venstrefløjen. Benito Scocozza tilhørte Clarté, og han var en både yndet og frygtet debattør. De, der stillede op til en politisk-ideologisk debat med ham, gjorde klogt i at finslibe deres våben. For han mestrede som få andre den velturnerede, præcise og ofte muntre replik.

Ved stiftelsen af Venstresocialisterne (VS) i 1967 meldte Scocozza sig ind i dette parti, samtidig med at han arbejdede for oprettelsen af Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister (KFML) som en fraktion inden for partiet. Fraktionen brød med VS i september 1968 på grund af uenighed om holdningen til den sovjetiske invasion af Tjekkosllovakiet, som KFML og Scocozza fordømte som udtryk for den sovjetiske „socialimperialisme“. Herefter udviklede KFML sig med Scocozza som formand henimod en selvstændig partidannelse, der blev en realitet med stiftelsen af Kommunistisk Arbejderparti (KAP) i 1976. Her fortsatte han som formand indtil 1984, bl.a. som partiets spydspids ved valgene i 1979 og i 1981. Da Enhedslisten blev oprettet i 1991, tilsluttede Scocozza sig dette parti.

I 1963 blev Benito Scocozza cand.phil. i historie efter at have skrevet speciale under vejledning af professor Astrid Friis om Christian 4.s silkeværk på international baggrund. Han havde da allerede i et par år undervist i historie og oldtidskundskab på Aarehøj Gymnasium, hvor han i 1963 tog pædagogikum og indtil 1967 havde en fuld stilling som adjunkt. Fra 1964 havde Scocozza også nogle timer på Zahles Seminarium, og året efter fik han timer som undervisningsassistent på Historisk Institut. I årene 1967-72 underviste han på både Blaagaard Seminarium og Historisk Institut, hvor han i 1971 blev fastansat som amanuensis, fra 1972 til udgangen af januar 2001 som lektor.

I lighed med alle os andre nyansatte i slutningen af 1960'erne fik Scocozza hænderne fulde med undervisning og vejledning af de hundredvis af studerende, der i 1970'erne og 1980'erne søgte til historiestudiet, og han tog sin tørn med både metode- og periodeundervisning. Var han måske ikke altid forberedt til fingerspidserne, så evnede han alligevel med sit solide faglige fundament og sin enestående formuleringsevne at fænge og inspirere de studerende. Hans primære fagområde var 1500- og 1600-tallet, men han tog gerne afstikkere frem og tilbage i tid og emne. Diskussionerne om renæssancebegrebet og den såkaldte Webertese om den mulige sammenhæng mellem „den protestantiske etik og kapitalismens ånd“ var således emner, han med forkærlighed vendte tilbage til.

Politik og historie var for Scocozza to sider af samme sag. Den handlede om klassekamp og om at stille sig på de undertrykte og udbyttedes side, Det markerede han tydeligt, da han i 1976 indledte sit omfattende historiske forfatterskab med bogen *Feudalismen*. Den var planlagt som det første bind af to med den overordnede titel *Klassekampen i Danmarks historie*. Det andet bind skulle føre fremstillingen frem til kapitalismens gennembrud omkring 1900. Det blev ikke til noget. Både politikken og faget trak i andre retninger. Som motto for bogen aftrykte Benito Scocozza Bertolt Brechts prosadigt „En læsende arbejders spørgsmål“, der blandt andet rummer hans yndlingslinjer:

Den unge Alexander erobrede Indien. Han alene?

Cæsar slog gallerne. Havde han i det mindste ikke en kok med sig?

Hermed havde Benito Scocozza præcist formuleret, hvad der var retningsgivende for hans arbejde som historiker, og med et indledende afsnit om den historiske materialisme var det teoretiske grundlag slået fast. Og dét holdt han fast i. De mange nye historieteoretiske strømninger, der fra 1980'erne meldte sig på banen, fik ham ikke til at fravige sit marxistiske fundament. Feudalismebogen havde også til formål at bekæmpe de fremadstormende samfundsvidenskabers tilbøjelighed

til at bortskære den ældre historie og de lange linjer. Mange læste bogen som et forsøg på netop at bringe marxistisk historieteori i anvendelse på konkret historisk stof, mens andre nok gik let hen over hans teoretiske ekskurer og til gengæld fornøjede sig over de farve- og billedrige skildringer af de sociale klassers dagligliv, som det udfoldedes i det danske feudale samfund. En anmelder fandt dog fremstillingen for traditionel og „ganske uberørt af de sidste 20 års marxistiske debat“. Men han måtte samtidig medgive „at læse bøger kræver kun en bred røv, at skrive så godt som BS er derimod de færreste beskåret“ (Kristof Kristiansen i *Progressiv Bogklub*, nr. 2 juni 1978). Det var også klart, at Scocozzas historieteoretiske ståsted var formet, før disse års intense metodedeletter om blandt andet det funktionelle kildebegreb satte sig afgørende spor.

Det er et af de mere finurlige paradokser, at marxisten og republikaneren Benito Scocozzas ry som historiker i offentligheden blev defineret af hans fascination af dannerkongen fremfor nogen, Christian 4. På tærsklen til 400-året for Christians rolle som udvalgt konge i 1588 skrev Scocozza biografien *Christian 4.* (1987, 2. udgave 2006), der ud over portrættet af rigets længst regerende konge tegnede et alsidigt billede af tidens sociale, politiske og kulturelle univers og af samspillet mellem kongen og de sociale klasser. Det var skrevet med et fintmærkende blik for hovedpersonens stærke og ikke mindst svage sider, og fremstillingen var båret af den stilistiske lethed, man kun kan udfolde, hvis man behersker kilderne, og dem var Scocozza dybt fortrolig med. Med *Politikens bog om danske monarker* (1987), der rummer kortfattede biografier af samtlige danske konger, blev Scocozzas ry som kongehus-ekspert slået fast, og det indbragte ham for en periode en plads i medierne som kommentator ved royale begivenheder. Med sin optagethed af personlighedens rolle i historien varslede Scocozza den biografiske vending, som man kan iagttage i historiefaget fra omkring 1990.

„Ved afgrundens rand“ var den titel, Benito Scocozza gav bind 8 af *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* (1989, 2. udgave 2003) næppe uden inspiration fra en tidligere finansministers karakteristik af landets økonomiske situation ti år tidligere. Bindet er bygget op over nogle tætte analyser af magtens mekanismer, navnlig af forholdet mellem kongemagten og Rigsrådet med vægten lagt på den konstante styrkelse af centralmagten, der afrundes med enevældens gennemførelse i 1660-61 inden for rammerne af det, Scocozza med sit blik for historiske paralleller underfundigt kalder „oktoberrevolutionen“. Bindet rummer et panorama over relationerne mellem de sociale klasser og af dagliglivet i landsbyer, på godser, i købstæder og ved hoffet. Bag det hele fornemmer man en klassisk marxistisk samfundsanalyse, som formidles gennem en sprællevende fortællelæde.

Scocozza viser samtidig et klart blik for det religiøse univers, der formede befolkningens tænke- og handlemåde, og han fremdrager den „åndelige mørketid“, der med Luther-ortodoksien lagde sig over landet i form af kirketugt og social disciplinering af alle klasser.

Benito Scocozza var en alsidig historiker, der mestrede både den store og den lille historie. Fra begyndelsen af 1980'erne skrev han et større antal fortællinger fra hverdagslivet i Danmark i gamle dage. De handlede om episoder eller enkeltpersoner og var holdningsmæssigt oftest stærkt pointerede. Derved levede de op til datidens nye krav til skolens historieundervisning, som skulle konfrontere eleverne med forskellige historiesyn og samtidig fremme deres forståelse af historiens mangfoldighed. En del af fortællingerne er senere samlet i *Femten fortællinger fra det gamle Danmark* (2008).

I en helt anden boldgade udarbejdede Scocozza sammen sin kone, Grethe Jensen, store oversigtsværker som *Politikens etbinds danmarkshistorie* (1994, talrige senere udgaver) og *Politikens bog om danskerne og verden. Hvem Hvad Hvornår i 50 år* (1996). Ud over korte rids af de lange linjer i historien rummer de et væld af faktuelle informationer, og de har vist sig at have en særdeles stor brugsværdi for studerende på alle niveauer i uddannelsessystemet.

Benito Scocozza lod sig i det hele taget ikke genremæssigt begrænse, men kastede sig frejdigt ud i skønlitterære øvelser med blandt andet et par kriminalromaner, hvoraf den ene *Der var engang et mord* (1993) let lod sig tolke som en nøgleroman om personer og relationer på Historisk Institut. Således finder man kærligt ironiske portrætter af blandt andre Kai Hørby, Jens Erik Skydsgaard og Birgit Sampson – „den naturlige adgangs begrænsning“.

Gennem sit næsten 40 år lange virke satte Benito Scocozza markante aftryk på Historisk Instituts dagligdag, og fremfor alt påvirkede og inspirerede han gennem sin undervisning og vejledning flere generationer af studerende. Han æggede til stillingtagen og blev fulgt med stor tilslutning, men også med kritik og afstandtagen fra hans politiske standpunkter, som han dog ikke docerede i undervisningstimerne.

Det har været et privilegium at have Benito Scocozza som kollega og ven.